

CSODASZARVAS

(Miért jó a vadnak a vadászat?)

(absztrakt)

Nincsen annál meghatározhatóbb egysége a téridőnek, mint a vadász és vad közötti nyílegyenes. A megannyi görbe helyett, ami két pont között felmerülhet, a legrövidebb úton, az egyenesen vázolható fel a vadászat eseménye a legkézenfekvőbben. Egyenes mentén lát az emberi szem, egyenesként érzékeli az időt, mert csak így birkózik meg vele. Egy másik szögből viszont, vagy más geometria szerint, az egyenes meggörbül, sőt, elég nagy görbülés esetén kört formálva érhet vissza magába. Mint ívek és hurkok, egy történetet mindig más, elhallgatott történetek fognak közre. Donna Haraway szavaival: a mesélés csak helyhez köti azt, hogy mit értünk tapasztalat alatt. Ennek a történetnek a célja tehát egy olyan narratív szerkezet létrehozása, amely képes ábrázolni ezt a rengeteg mellékvonalat, ezáltal felfedve, hogy mekkora teret kíván maga köré a leggyakrabban szemügyrevett egyetlen szál.

Ez esetben, mi magunk hozzuk létre az egyenes meggörbülését. Úgy teszünk, mintha a vadász nem a vadat, hanem saját magát venné célkeresztbe. Ezáltal jön létre a vadászat terebélyes, ívekben és hurkokban gazdag eseménye, amelyben a vad végül felszabadul az emberi nyelv antropomorfizáló elnyomása alól.

(első ábra: a célzás)

Ne feledjük tehát: mindvégig úgy teszünk, mintha. Ugyanakkor, azért sem tehetnénk másképpen, mert ha nem lenne ez így, ha a vadász nem önmagát

célozná meg hátulról éppen, akkor nem érezhetné azt, mintha pontosan annak a golyónak a hegye szúrná a tarkóját, amit az imént töltött a csőbe és amit a csap nemsokára meg fog ütni, ha meghúzza végre a ravaszt. Ez pedig épp olyan reflexszerűen megzavarja őt, ahogy a kijelentés befogadása megzavarhat most minket. Ez a kevéske zavar mozgatja és vezeti ezt a mesélést. Fogadjuk be, engedjünk egy másmilyen torzulásnak. Érezzünk együtt a vadással, hiszen őt szintén ez tántorítja el a folytatástól. Nem látja be, hogy görbítésünk által a golyó légvonala körszerű lett. Nem érti miféle homály ez, a karja inog-e meg? Na, most megvagy, te dög. Valahol mindenképpen maga mögé kell kerülnie, mert már a fegyver csövének hideg gyűrűjét is a bőréhez nyomva érzi. Felkészülve a lövésre behúzza a nyakát, kifújja a tüdőjében felgyülemlett egy liter poshadt levegőt. Ez lenne az, ami elkábítja, vajon savanyú maradt a lehelete a reggelitől? Vagy a lombok zúgása zavarja? Valami lassú suttogás, akár a lélek, ami éppen elárasztja a fákat.

Lassuljunk le mi is, próbáljuk meg visszatartani a cselekményt, merüljünk el benne, hagyjuk, hogy a hangok artikulálatlan sistergéssé egyszerűsödjenek, és mérjük fel előbb saját helyzetünket. A színtér egy szimmetrikus határvidék a vadászat eseményének értelmezésében. Egyszerre tere a vadász döntésképtelenségének és a mi hiábavaló igyekezetünknek, hogy a természetről, mint fogalmi képződményről beszéljünk. Igyekszünk túllépni megszokott emberi történeteinken, igyekszünk a vadászat történetéből kifelejtteni a hősiességet, a vadászt, a férfiakat, az egész vadászatot. Magvakat szórunk szét, majd szedünk össze. Sajnos hamar belátjuk, hogy nincsen történetmesélés, amit

az ember saját, megszokott történeteinel jobban megérthetne, rég leírt vagy szájról szájra terjedő regék, eredetmítoszok, népmesék, telis-tele hősökkel. Éppen ezért, és a hősiesség elkerülése végett, mély és csillapíthatatlan sajnálatunkra, a vadászt sem állíthatja meg effajta elemzés. Nem is őt, csak a golyó ívét figyeljük. Tanút állunk annak, hogy megtörtént.

Hálószerűen fonódnak össze ezek az erdő párájába préselt röppályák és golyónyomok, melyek most összeérnek. Valahol a vadász és a szarvas közt nyitjuk meg a kört. Mindkét végen az Antropocentrikus Körkép színes alakzatai és motívumai. Nem egyetlen kupolára igyekszünk pontonként kivetíteni a képet, hanem egyszerre több háromdimenziós test köré engedjük felkúszni. Érvelésünk ezért szintén szerteágazó.

Ahhoz, hogy ezt valóban megtehessük, hogy testközelből foglalkozhassunk az így megformált háromdimenziós tájjal, először is szükségünk van egy elméleti környezetre, amely még éppen átengedi magán a természet–kultúra bináris oppozíció torzításait, de nem rejti el ezeket. Ebben a környezetben kell magunknak testet találnunk. Fogalmakra van szükségünk, hogy ezt az elméleti tájat egyben tartsák. Szimulált teret szeretnénk, játékmezőt. Új játékot, új kezdetet.

(második ábra: a lövés)

Aki olyan mélységbe közelít, hogy az állat gőzölgő teste bepárásítsa a lencsét, az már eleve gyilkos. Csak a sötét körvonal dereng át ilyenkor a ködön. A kéz jobbra mozdul és finomít a szögön, a célpont foltját végleg a segédvonalak síkjába zárva. Na puff. Belelő a homályba, az egyetlen pontba összpontosuló túloldal ékes nyugalamába. A szarvas futni próbál a látótér szűkülő alagútján, de a mellső lábak szinte azonnal összebotlanak.

Távolról hallani a vadász és a vad összefonódó légzését, majd ezután az elfekvés tompa zaját. A lövést is, ami egyáltalán figyelmünket arrafelé tereli. A vadaspark drótkerítésén túl, egy templomból vagy egy tájházból hallgatózunk kifelé. Gondolkodunk, vajon mennyi időbe telik még, hogy a vadász végre visszaérjen? Mintha már hallanánk a távolban közeledni a dzsipet. Mindkét épület friss falfesték szagot áraszt. A megnyitóra készülődve ismerkedünk a térrel, amely néhány hónap alatt teljesen átalakult. Erdőt itt már nem látunk, csak történelmet, egy légmentesen lezárt kamrát, amelynek levegőjében ezer év alatt odáig finomult a kultúra, hogy a csodaszarvast már az Urál lábánál agyonlőnének. Szarvát totemre helyeznének a megnyitóünnepség apropóján. Szisszenve nyitjuk fel a kamra nagy, díszes ajtaját.

(harmadik ábra: a megnyitó)

Az agyonlőtt vad tétován feltápászkodik, barátságosan magába fogadja a tömeg, körülnéz, melege van, a hely számára ismeretlen, úgy érzi még most is mindenhol felhúzott íjjakkal lesnek rá, bár senki nem mer a szemébe nézni a kupolára mázolt freskóról. A lovasíjász komor arccal a kupola görbületének szegezi sötét tekintetét. Meglepi a szarvast az a könnyedség, ami itt minden át szalad. Még minden használatlan. Talán ez a mennyország bejárata, és ezért a tömeg, a szerteágazó terek. Nincs sok ideje mielőtt az egész szertefoszlik, szétmállik, belemosódik a mértéketlen fehérségbe, amelynek most el kell jönnie hozzá. Siet. Keresnie kell az agancsát, amit legváltak. Nehogy már szarv nélkül menjen egy szarvas a túlvilágra. Furcsán visszhangzik a szó, ez a *szarvas*. Annyira könnyűnek érzi magát benne, hogy szinte elemelkedik a fényes, csúszós padlótól, szinte lebeg, úszik a szóban. Mintha a vadász által felszabadult volna a szarvas név hímdominanciája alól. Ki más, ha nem ő az egyetlen, aki felszabadíthatná? Arra gondol, a kupolán egy ünő megfestett képét keresve, hogy az akkor vajon szarvas-e? Az ünőre vajon lőnek-e ezek a férfiak? Mit fűrészelnek le a koponyájáról? Azt vajon megnyúzzák-e fellógatva egy hideg fényben úszó teremben? Bűdösség árad-e annak is a beleiből, ha véletlenül megmetszik és meglyukad? Annak is ugyanígy hajigálják-e testét, lábaitól vonszolják-e? A két patája közé ragadt háncs illatában még egyszer befut egy bozótba. Ide már mi sem követjük, engedjük elszaladni. Nem tudjuk mi recsegteti bent az ágakat, ha a szarvas nyugodtan áll velünk szemben, visszanéz ránk. Talán a szél mozgatja a fákat. Vagy a vadász szívja vissza a kifújt levegőt.

(Karamán Hunor)